

Boeken

POL DE VOS

Dirk Draulans: Het succes van slechte seks

Een boekbespreking over slechte seks in Marxistische Studies? Ja. Maar ook over walvissen, over de mens als bastaard van twee apensoorten, en over de biologische basis van moraliteit. Een boek dat de essentiële stellingen van Charles Darwins evolutietheorie verbindt met “ons dagelijks leven”.

Op 22 november 1859, dus 150 jaar geleden, verscheen de eerste editie van het boek *On the Origin of Species by Means of Natural Selection*, dat van Charles Darwin de grondlegger van de evolutietheorie zou maken. “Misschien wel het belangrijkste boek dat ooit is geschreven”, vindt Dirk Draulans. Het boek legt de basis voor een wetenschap, die een belangrijke basis van de godsdienst onderuit haalt: het scheppingsverhaal.

Geen wonder dat Darwins stellingen werden verketterd, net zoals Copernicus en Galilei in de 16^e en 17^e eeuw werden verketterd met hun stelling en bewijsvoering dat de aarde om de zon draait en niet andersom.

Darwins evolutietheorie is gebaseerd op drie pijlers: een eindeloze en grenzeloze genetische variatie, een overproductie van geboortes, en de survival of the fittest, de natuurlijke selectie waardoor alleen de best aangepaste individuen lang genoeg leven om nakomelingen te krijgen. Trial and error is de essentie van de evolutietheorie: nieuwigheden ontstaan door toevallige genetische veranderingen, vele leiden tot niets, maar enkele worden een succes.

Met dit mechanisme zijn waterdieren aan land beginnen kruipen, zijn dieren overgegaan van het leggen van eieren naar het zogen van hun jongen, is een klein spitsmuisachtig mormel ontwikkeld tot een op het eerste zicht bijna naakte aap met grote hersenen die het zelfbewustzijn en het besef van sterfelijkheid mogelijk maakte.

Eén voorbeeldje in detail: de walvis. In de evolutie zijn er waterdieren die zich geleidelijk tot landdieren hebben ontwikkeld. Amfibieën werden reptielen en uiteindelijk zijn ook zoogdieren ontstaan. Maar voorouders van de walvissen hebben ook de omgekeerde weg afgelegd, en evolueerden als zoogdieren opnieuw van landdieren naar waterdieren. Lang een “logische” hypothese, wordt deze evolutie nu als bewezen beschouwd. Genetisch onderzoek heeft uitgewezen dat walvissen verwant zijn met varkens, schapen en nijlpaarden. En (pas) in 2007 werd in Kasjmir een 48 miljoen jaar oud fossiel ontdekt, dat een missing link zou zijn in de evolutie van land(zoo)gdieren naar de walvis: de Indohyus, een klein plantenetend hertje dat bij gevaar diep het water invluchtte.

De auteur is erin geslaagd een zeer toegankelijk en boeiend boek te schrijven, al is me niet altijd duidelijk waarom Koningin Fabiola moet vermeld worden bij de chimpansees, wat Tom Boonen gemeen heeft met de mammoetjagers, of waarom speculaties over het sexleven van Karel De Gucht of Vincent Van Quickenborne nuttig zijn. Gebrek aan humoristisch gevoel van mijnentwege? Kan zijn...

Deze en beter gekozen voorbeelden worden afgewisseld met de essentiële natuurwetten die Draulans ontwaart: “In de natuur draait alles om seks, om voortplanting, om een transfer van de eigen genen naar de volgende generatie, zoals het in het voetbal om de doelpunten draait, die maar een fractie van de wedstrijd tijd bestrijken. De rest is voorspel of naspel of tussenspel, bijzaak.”

Die stelling had Darwin ook al uitgewerkt in zijn tweede boek *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex* dat in 1871 verscheen. Waarom heeft een pauw zulke opzichtige veren? Wat is het nut van de rode borst van een roodborstje? Waarom is de penis van de mens veel groter dan die van de gorilla? Darwin verdiept zich in de evolutie van de verschillen tussen de geslachten, van culturen, en van het onderscheid tussen rassen. Hij komt daarbij tot een belangrijk tweede selectiemechanisme van de evolutie: de seksuele selectie. Kenmerken kunnen uitgeselecteerd worden als ze systematisch een geprivilegieerde positie opleveren bij de voortplanting. In 1872 publiceerde Darwin nog *The expression of Emotions in Man and Animals*, een vervolg op het vorige boek, waarin hij vaststelt dat droefheid, vreugde, walging en angst overal in de wereld op dezelfde manier worden tot uiting gebracht.

Dirk Draulans' stelt niet het zoveelste boek te hebben willen schrijven waarin de evolutietheorie wordt uitgelegd voor een breed publiek. Hij probeert de evolutietheorie consequent toe te passen op ons leven.

Immers, vindt hij, "je kan de kracht van een theorie beter vatten als je de gevolgen ervan aan jezelf en aan je omgeving kan ondervinden".

Toch is Draulans op bepaalde punten gevaarlijk eenzijdig. Neem nu de stellingen over de biologische wortels van de moraliteit. Dat oorlog en geweld vooral een mannenzaak zou zijn, wordt verklaard door het feit dat vrouwen in de prehistorie wel voor krijgers gevallen zijn, omdat ze betere jagers waren en de groep beter konden verdedigen tegen aanvallen van dieren. Mensen leefden in groepen, en geweld was vooral gericht naar het zoeken van voedsel (jagen) en het verdedigen tegen gevaar van buiten uit.

Maar Draulans trekt de evolutiebasis van moraliteit en geweld veel verder door. Hij geeft aan dat het intermenselijke geweld in Groot-Brittannië in de 15^e eeuw zou gepiekt hebben op 41 moorden per 100.000 personen per jaar, tegenover slechts 1,4 per 100.000 in de voorbije eeuw. Zonder een grondige analyse naar tal van sociale factoren die daar een invloed op kunnen hebben neigt de auteur naar een biologische verklaring van deze evolutie. Hij schrijft dat "meer en meer biologen en psychologen ervan uit(gaan) dat we ons moreel gevoel bij de geboorte meekrijgen." Of ook: "Het feit dat filosofen en juristen uit de hele wereld er vergelijkbare basisideeën over goed en kwaad op nahouden, wordt (...) als een extra-argument pro een genetische basis voor moraliteit beschouwd."

Nu is het moreel gevoel en gedrag ongetwijfeld ergens in de hersenen genesteld, en heeft het dus een materiële basis van zenuwcellen en eiwitten en biochemische reacties. Net zoals ook het zien, het horen en het denken terug te leiden zijn tot biochemie in welbepaald delen van de hersenen. Maar is de invulling van moraliteit in denken of gedrag vooral "biologisch" bepaald? Ongetwijfeld is het vermogen tot moreel normbesef aangeboren, maar wat de invulling betreft lijkt de mens vooral een sociaal wezen dat de essentiële levenslessen in zijn opvoeding meekrijgt. Als we weten dat taal en dialect tot in de kleinste finesses wordt "nageaapt" door het opgroeiende kind, waarom zouden morele waarden en houdingen niet door de eeuwen heen van generatie op generatie kunnen overgedragen zijn via de opvoeding en de concrete praktijk?

Daarbij moeten we ook onderscheid maken tussen "algemeen" geldende normen ("Gij zult niet doden"), en normen en waarden die sterk verschillen in functie van welke maatschappelijke klassen hun visie via een staatsstructuur kunnen laten gelden. De norm van het individuele liberalisme en het vrije ondernemerschap in de Europese Unie, in essentie geleid door de Europese grootburgerij, staat haaks op de waarden van solidariteit en de verdediging van collectieve sociale rechten die bijvoorbeeld de vakbonden en sociale bewegingen naar voor schuiven. Evenzeer verschillen de essentiële maatschappelijke normen en waarden van deze (kapitalistische) Europese Unie (onvoorwaardelijke bescherming van het privébezit, de maatschappelijke waarde van het liberale ondernemerschap, het stimuleren van het individualisme) sterk van de eerder

collectieve normen en waarden die Cuba als socialistische maatschappij kenmerkt. Daar is privébezit sterk ondergeschikt aan het algemeen belang, en is geld verdienen door “anderen voor u te laten werken” geen lovenswaardig ondernemerschap, maar onethisch.

Naast het biologische vermogen tot ethisch normbesef (met daarin ruimte voor bijvoorbeeld zowel individualisme als collectieve waarden), is er doorheen de menselijke geschiedenis een geheel aan “universele” ethische categorieën en waarden ontwikkeld, waarbinnen zich een reeks tegenstellingen bevinden die sterk bepaald worden door de sociale klasse waartoe men behoort. Door deze “sociale” dimensies niet te vermelden, dreigt de “evolutie”-theorie op dit terrein enigszins karikaturaal te worden begrepen.

Draulans eindigt zijn boek met woorden van Darwin zelf: “De geest kan onmogelijk de volle betekenis vatten van een periode van honderd miljoen jaar; hij kan de volledige effecten van de vele kleine variaties opgestapeld tijdens een bijna eindeloos aantal generaties niet optellen en waarnemen.” Toch hebben die vele miljoenen jaren de wereld gemaakt tot wat hij vandaag is. Draulans’ boek is een welkome bijdrage om daar iets meer van te begrijpen.

Dirk Draulans. *Het succes van slechte seks. Hoe de evolutietheorie van toepassing is op elk van ons [ja, ook op u]*. Antwerpen/Amsterdam, Manteau/Meulenhoff, 2008. [EAN 978-90-8542-160-3]